

БЕЗОПАСНАТА ГРИЖА ЗА ПАЦИЕНТА – ОСНОВЕН ПРИОРИТЕТ В РАБОТАТА НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА

П. ГЕОРГИЕВ, П. ДОБРИЛОВА

Филиал „Проф. д-р Иван Митев“ – Враца, МУ – София

SAFE PATIENT CARE – A MAIN PRIORITY IN THE WORK OF A NURSE

P. GEORGIEV, P. DOBRILOVA

Filiate “Prof. Dr. Ivan Mitev” – Vratsa, MU – Sofia

Резюме. За да се получи информация за качеството на здравните грижи, предоставяни от медицинските сестри, е необходимо да се анализира безопасността, като основен компонент на качеството, отразяващ степента на предотвратяване на потенциален риск при предоставяне на медицинска помощ. Безопасната грижа за пациента е от ключово значение за неговото благополучие и е гарант за постигане на качество на здравните услуги. В статията се идентифицират най-честите грешки, допускани в сестринската практика, като се акцентира върху необходимостта от извършване на превенция на тези грешки за постигане на безопасност на пациента и подобряване на качеството на здравните грижи. **Цел:** Да се изследват и анализират най-често допусканите грешки в сестринската практика, с цел осигуряване на тяхната превенция, като гарант за постигане на безопасна грижа за пациента и за подобряване на качеството на здравните услуги. **Материал и методи:** Чрез анонимно анкетно проучване е изследвано мнението на 117 медицински сестри, работещи в терапевтичните отделения на МБАЛ „Христо Ботев“ – Враца, и Първа частна болница – Враца. Изследването е проведено през периода ноември 2024 г. – февруари 2025 г. Резултатите са обработени със статистическа компютърна програма SPSS v. 20 и Microsoft Excel. **Резултати и обсъждане:** Най-често допусканите грешки от медицинските сестри са физически грешки (51,3%) – психичен стрес, физическа преумора; технически грешки (19,7%), включващи неизправна апаратура, липса на консумативи и материали и др.; грешки поради небрежност (18,8%) – невнимателност, самонадеяност, бездействие; професионални (10,2%) – недостатъчна подготовка, незнание, неумение. **Заключение:** Необходимо е да се извърши системен анализ от страна на здравните мениджъри на допусканите грешки в сестринската практика, с цел да се разработят ефективни превантивни мерки като гарант за постигане на безопасна грижа за пациента и подобряване на качеството на здравните услуги.

Ключови думи: безопасна грижа, медицинска сестра, превенция, грешки

Abstract. In order to obtain information about the quality of healthcare provided by nurses, it is necessary to analyze safety as a basic component of quality, reflecting the degree of prevention of potential risk in the provision of medical care. Safe patient care is of key importance for his well-being and is a guarantee for achieving quality of healthcare services. The article identifies the most common errors made in nursing practice, emphasizing the need to prevent these errors to achieve patient safety and improve the quality of healthcare. **Objective:** To study and analyze the most common errors made in nursing practice, in order to ensure their prevention, as a guarantee for achieving safe patient care and improving the quality of healthcare services. **Materials and methods:** The opinion of 117 nurses working in the therapeutic departments of the Hristo Botev Hospital, Vratsa and the First Private Hospital – Vratsa was investigated through an anonymous survey. The study was conducted in the period November 2024 – February 2025. The results were processed with the statistical computer program SPSS v. 20 and Microsoft Excel. **Results and discussion:** The most common errors made by nurses are physical errors (51.3%) – psychological stress, physical fatigue; technical errors (19.7%), including faulty equipment, lack of consumables and materials, etc.; errors due to negligence (18.8%) – carelessness, negligence, arrogance, inaction; professional (10.2%) – insufficient training, ignorance, incompetence. **Conclusion:** It is necessary to carry out a systematic analysis by health managers of the errors made in nursing practice in order to develop effective preventive measures as a guarantee for achieving safe patient care and improving the quality of health services.

Key words: safe care, nurse, prevention, errors

ВЪВЕДЕНИЕ

Основна цел в дейността на всяко лечебно заведение е постигането на конкуриращо предимство чрез осигуряване и подобряване на качеството на предлаганите медицински услуги в отговор на здравните потребности на пациента. Съвременното интерпретиране на качеството на здравните грижи отразява ключовата концепция за разглеждане на отделните компоненти на качеството, имащи отношение към осигуряване на благополучието и безопасността на пациентите при предоставяне на медицински услуги. Важно условие за постигането на тази цел е осигуряването на безопасност и защита на пациентите [1, 5].

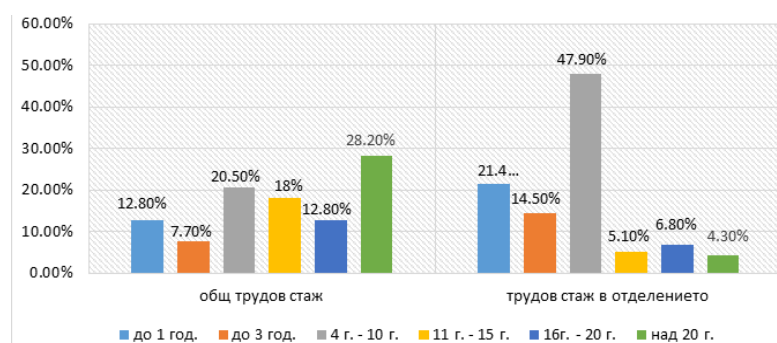
Проблемите по качеството на медицинските услуги не могат да бъдат решени без елиминиране на проблемите в сестринското съсловие. Медицинските сестри, като най-многобройната група професионалисти, са гръбнакът на здравната система [7, 8]. Като част от екипите за медицинска помощ те са отговорни за осигуряването на безопасност и защита на пациентите, което е необходимо условие за гарантиране на качество на здравните грижи. За да се намали вероятността от допускане на грешки, е необходимо медицинските сестри да бъдат обучени в превенция на грешките, а не в тяхното намаляване [9]. Това налага да се идентифицират причините за възникване на грешки, както и необходимостта всички участници в лечебния процес да поемат отговорност за благополучието на пациента.

Цел

Да се изследват и анализират най-често допусканите грешки в сестринската практика, с цел осигуряване на тяхната превенция, като гарант за постигане на безопасна грижа за пациента и подобряване на качеството на здравните услуги.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

Чрез анонимно анкетно проучване е изследвано мнението на 117 медицински сестри, работещи в терапевтичните отделения на МБАЛ „Христо Ботев“ – Враца, и в Първа частна болница – Враца. Изследването е проведено през пе-

Фиг. 1. Разпределение на анкетираните медицински сестри според трудовия стаж

риода ноември 2024 г. – февруари 2025 г. Резултатите са обработени със статистическа компютърна програма SPSS v. 20 и Microsoft Excel.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Анкетираните 117 медицински сестри са на средна възраст 41,53 години (мин. 23, макс. 62). От тях 97,4% са жени и 2,6% – мъже. Разпределението им според образованието е представено в табл. 1. От данните е видно, че най-голям е относителният дял на медицинските сестри с образователно-квалификационна степен „бакалавър“ – 65% (76 бр.), и „магистър“ – 13,6% (16 бр.), следвани от медицинските сестри с полувисше образование – 12% (14 бр.), и тези с образователно-квалификационна степен „специалист“ – 9,4% (11 бр.) (табл. 1).

Таблица 1. Разпределение на анкетираните медицински сестри по степен на образование

Образование	Брой лица (n)	Относителен дял%
Полувисше	14	12
Специалист	11	9,4
Бакалавър	76	65
Магистър	16	13,6
Общо	117	100

Разпределението на анкетираните медицински сестри според общия трудов стаж и трудовия стаж в отделението е показано на фиг. 1.

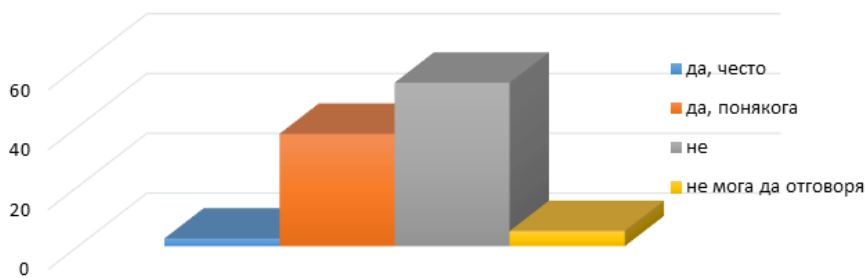
При изпълнение на професионалните си задължения медицинските сестри работят в условията на голямо натоварване, често се налага да разрешават разнообразни ситуации и това увеличава възможността за допускане на несъответствия в работата. Резултатите показват, че повече от половината от респондентите (54,7%) съобщават, че не се допускат грешки от страна на медицинските сестри, но 40,2% са на мнение, че в процеса на работа се допускат грешки, а 5,1% не могат да отговорят (фиг. 2).

Това ни накарва да проучим какви са най-често допусканите грешки в сестринската практика, като ги обединим в четири групи: 1) технически

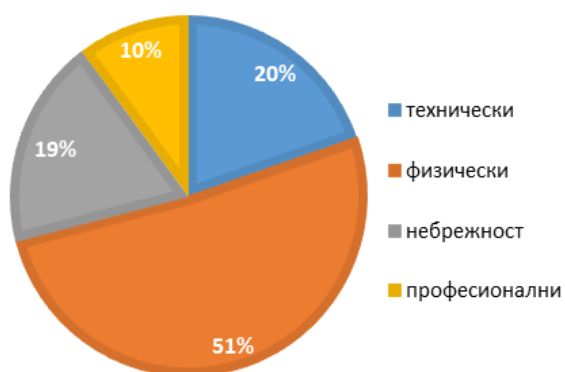
грешки, включващи неизправна апаратура, липса на консумативи и материали и др.; 2) физически грешки – психичен стрес, физическа преумора; 3) грешки, поради небрежност – невнимателност, небрежност, самонадеяност, бездействие; 4) професионални – недостатъчна подготовка, незнание, неумение.

Резултатите от изследването показват, че според медицинските сестри най-често допусканите грешки в сестринската дейност са физически

Фиг. 2. Разпределение на анкетираните медицински сестри според мнението им за допускане на грешки

(51,3%), следвани от технически (19,7%), грешки поради небрежност – 18,8%, и 10,2% са професионалните грешки (фиг. 3). Изследвахме влиянието на професионалния опит на медицинските сестри върху най-често допусканите от тях грешки, при което установихме статистическа зависимост ($p < 0,05$) – фиг. 4.

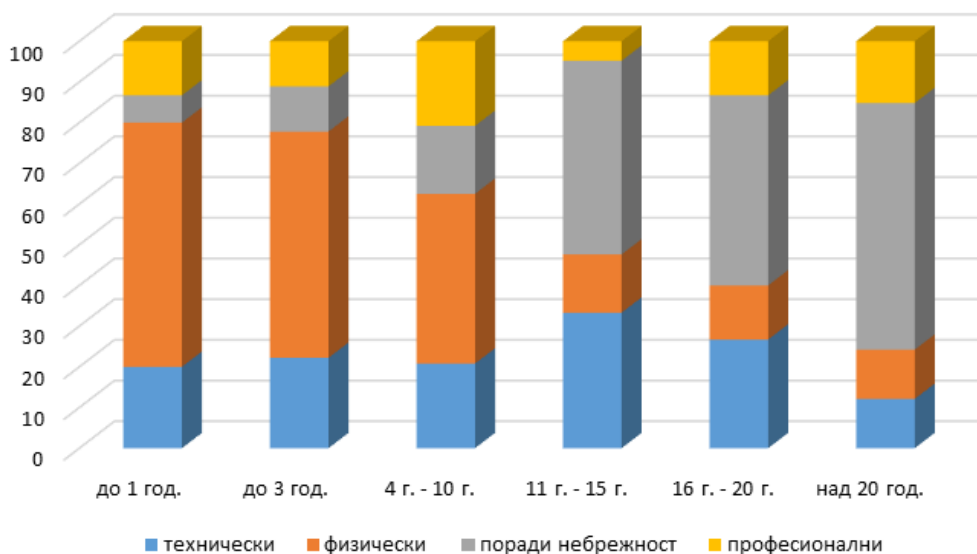

Фиг. 3. Разпределение на анкетираните медицински сестри според мнението им за най-често допусканите грешки

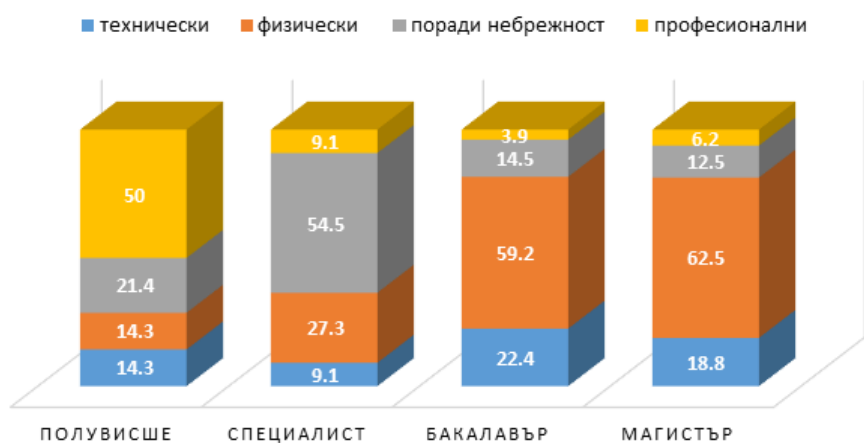
Видно е, че за медицинските сестри с по-малък трудов стаж основните причини за допускане на грешки са физическата преумора и психичния стрес, като най-голям е относител-

ният дял на анкетираните с трудов стаж до 1 година – 60%, от 1 г. до 3 г. – 55,6%, и от 4 г. до 10 г. – 41,7%. С увеличаване на общия трудов стаж физическите грешки намаляват, но се увеличава дялът на грешките, свързани с небрежност, от 60,6% при медицинските сестри с трудов стаж над 20 г., до 46,7% при тези с трудов стаж от 16 г. до 20 г. и 47,6% при трудов стаж от 11 г. до 15 г. Техническите грешки заемат почти еднакъв дял при всички групи анкетираните – от 12,1% при тези с трудов стаж над 20 г. до 33,3% при трудов стаж от 11 г. до 15 г. Според анкетираните допускането на грешки най-малко е свързано с професионални причини, като недостатъчна подготовка, незнание или неумение, като най-голям е дялът (20,8%) на групата с трудов стаж 4-10 г., а най-малък е дялът на тези с трудов стаж от 11 г. до 15 г., едва 4,8%.

За да изследваме влиянието на знанията и уменията, придобити по време на обучението на медицинските сестри, съпоставихме тяхното образование с мнението им по отношение на допускането на грешки при предоставяне на здравни грижи, при което установихме значителна статистическа зависимост ($p < 0,001$), видно от фиг. 5.

Фиг. 4. Връзка между мнението на анкетираните медицински сестри относно допускането на грешки в процеса на работа и трудовия стаж

Фиг. 5. Връзка между мнението на анкетираните медицински сестри относно допускането на грешки в процеса на работа и тяхното образование

Резултатите показват, че физическите грешки се допускат основно от медицинските сестри с образователно-квалификационна степен „бакалавър“ и „магистър“ – от 59,2 до 62,5%. Грешките, свързани с проявяването на небрежност, преобладават при тези с по-ниска образователна степен – почти 1/4 (21,4%) от медицинските сестри с полувисше образование и 1/2 (54,5%) от тези със степен „специалист“. Техническите грешки заемат почти еднакъв дял при всички анкетираните – от 9,1% при степен „специалист“ до 22,4% при бакалаврите. Професионалните грешки, свързани с недостатъчна подготовка, преобладават в сестринската практика при половината анкетираните (50%) с полувисше образование, като с покачване на образователната степен тези грешки значително намаляват и при медицинските сестри с образователно-квалификационна степен „бакалавър“ и „магистър“ те са от 3,9 до 6,2%.

Според анкетираните медицински сестри в най-голяма степен за превенция на сестринските грешки и подобряване на качеството на здравните грижи допринасят професионалната квалификация (83,8%) и обучението в превенция на грешките (75,5%). Според 72,7% е необходимо подобряване на условията на работа, а за 63,3% важно условие е оптимизирането на организацията на работа. Сборът от процентите надхвърля 100, тъй като анкетираните медицински сестри посочват повече възможности, които биха допринесли за превенция на грешките в сестринската практика и осигуряване на безопасна грижа за пациента.

ОБСЪЖДАНЕ

В нашата страна проблемът, свързан с грешките в сестринската практика, е сравнително слабо изследвана област, поради което в достъпната литература подобни проучвания почти не се срещат, няма и такъв регистър, предимно се дискутират лекарски грешки и пропуски, поради което не можем да сравним получените резултати от нашето изследване.

Анализът на данните показва, че от разпределението в зависимост от общия трудов стаж на изследваните медицински сестри най-голям е относителният дял на тези с общ трудов стаж над 20 г. – 28,2%, от 4 до 10 г. са 20,5%, – 11-15 г. са 18%, а с 16-20 г. – 12,8%. Прави впечатление, че най-голям е дялът на тези с повече от 20 г. – 1/4 от всички анкетираните, като същевременно не е малък и дялът на младите колеги (20,5%), от тях 12,8% са с трудов стаж до 1 година и 7,7% – до 3 години. От

разпределението според трудовия стаж в отделението данните показват, че почти половината от анкетираните медицински сестри (47,9%) работят в тези отделения между 4 и 10 години. Не е малък и дялът на новопостъпилите, които съобщават, че работят в това отделение до 1 година – 21,4%, следвани от работещите до 3 години – 14,5%. Тези с най-дълъг трудов стаж в отделението – над 20 години, са 4,3, в интервала 16-20 г. са 6,8%, а от 11 г. до 15 г. – 5,1%. Тези резултати показват, че медицинските сестри, участващи в научното изследване, са със значителен професионален опит в областта на предоставянето на здравни грижи, което е основание да приемем напълно получените резултати от проучването. Професионалният опит, който имат значителен дял от медицинските сестри, вероятно е и причина 54,7% от тях съобщават, че не се допускат грешки в сестринската дейност, което е доказателство, че медицинските сестри изпълняват съвестно своите задължения и поемат отговорност за благополучието на пациентите. Въпреки това не е малък и дялът на тези, които съобщават, че в процеса на работа се допускат грешки, като според 37,6% грешки се случват, но само понякога, а според 2,6% се допускат (40,2%). Прави впечатление, че част от анкетираните (5,1%) съобщават, че не могат да отговорят на въпроса, което вероятно се дължи на факта, че съществуват различни причини, водещи до прикриване на грешки. Обединихме най-често допусканите грешки в четири групи, като ги ранжирахме по честота, както следва:

- 1) физически грешки (51,3%) – психичен стрес, физическа преумора;
- 2) технически грешки (19,7%), включващи неизправна апаратура, липса на консумативи и материали и др.;
- 3) грешки поради небрежност (18,8%) – невнимателност, самонадеяност, бездействие;

4) професионални (10,2%) – недостатъчна подготовка, незнание, неумение.

Това ни накарва да проучим оказва ли влияние професионалният опит на медицинските сестри върху най-често допусканите грешки от тях, при което се установи статистическа зависимост ($p < 0,05$). При медицинските сестри с по-малък трудов стаж основните причини за допускане на грешки са физическата преумора и психичния стрес, с увеличаване на общия трудов стаж физическите причини намаляват, но се увеличава делът на причините поради небрежност/невнимателност, самонадеяност, бездействие. Това вероятно се дължи на факта, че с придобиване на по-голям професионален опит медицинските сестри стават по-самонадеяни, проявяват невнимателност или небрежност или предпочитат бездействието. Техническите причини заемат почти еднакъв дял при всички групи анкетираните. Според медицинските сестри допускането на грешки най-малко е свързано с професионални причини, като недостатъчна подготовка, незнание или неумение. Това показва, че независимо от професионалния опит, медицинските сестри са подготвени и притежават необходимите теоретични знания и практически умения за предоставяне на качествени и безопасни здравни грижи, но съществуват други причини, водещи до свръхнатоварването на тези професионалисти, в резултат на което се създават условия за допускане на грешки в сестринската практика.

За осигуряването на качествени здравни грижи и гарантирането на безопасността на пациентите ключово значение имат професионалните знания и уменията, придобити по време на обучението. Анализът на данните показва, че физическите причини са основни за допускане на грешки при медицинските сестри с образователно-квалификационна степен „бакалавър“ и „магистър“. Грешките, свързани с проявяването на небрежност, са основни при тези с по-ниска образователна степен – почти 1/4 (21,4%) от медицинските сестри с полувисше образование и 1/2 (54,5%) от тези със степен „специалист“. Техническите причини заемат почти еднакъв дял при всички анкетираните. Професионалните грешки, свързани с недостатъчна подготовка, се допускат в сестринската практика при половината анкетираните (50%) с полувисше образование, като с покачване на образователната степен тези причини значително намаляват и при медицинските сестри с образователно-квалификационна степен „бакалавър“ и „магистър“ те са от 3,9 до 6,2%. Тези резултати ни дават основание да твърдим, че качеството на обучение на медицинските сестри в България е на високо ниво и отговаря на европейското законодателство и здравните изисквания на съвременното общество. Това бе постигнато с извършените редица промени през

годините както в учебните планове и учебните програми, така и в образователната степен. Професионалистите по здравни грижи се обучават съгласно европейските стандарти от висококвалифицирани преподаватели в акредитирани висши учебни заведения. Професията медицинска сестра е регулирана професия, която е само в редовна форма на обучение, с продължителност четири години в съответствие с Единните държавни изисквания, и завършилите получават образователно-квалификационна степен „бакалавър“. Чрез факултетите по обществено здраве в страната са създадени условия медицинските сестри да повишават образователната си степен в „магистър“, да специализират, да участват в организирани курсове за продължаващо обучение, което им дава възможност за кариерно развитие и израстване в йерархията.

Медицинските сестри отдават значение на грижата за осигуряване на безопасност на пациента и на качествени здравни грижи и предлагат различни начини за превенция на допусканите грешки в сестринската практика. Най-голямо значение медицинските сестри отдават на професионалната подготовка, като в най-голяма степен за превенция на сестринските грешки допринасят професионалната квалификация и обучението в превенция на грешките. Важно условие за превенция на грешките в сестринската практика е подобряването на организацията на работа и създаването на подходящи трудови условия.

Изводи

1. Според 54,7% от анкетираните медицински сестри не се допускат грешки в сестринската практика, но не е малък делът на тези (40,2%), които са на мнение, че в процеса на работа се допускат грешки, а 5,1% не могат да отговорят на въпроса, което показва актуалност на изследвания проблем.

2. Най-често допусканите грешки са: физически грешки (51,3%) – психичен стрес, физическа преумора; технически грешки (19,7%), включващи неизправна апаратура, липса на консумативи и материали и др.; грешки поради небрежност (18,8%) – невнимателност, самонадеяност, бездействие; професионални (10,2%) – недостатъчна подготовка, незнание, неумение.

3. Професионалният опит оказва влияние върху вида на допуснатите грешки, като при медицинските сестри с по-малък трудов стаж преобладават физическите грешки, свързани с физическата преумора и психичния стрес, а при медицинските сестри с по-голям трудов стаж преобладават грешките поради небрежност/невнимателност, самонадеяност, бездействие.

4. Образованието оказва влияние върху вида на допусканите сестрински грешки. При

медицинските сестри с образователно-квалификационна степен „бакалавър“ и „магистър“ преобладават физическите грешки (от 59,2 до 62,5%), свързани с психичен стрес, физическа преумора, а при медицинските сестри с по-ниска образователна степен се допускат професионални грешки (50%), породени от недостатъчна подготовка, незнание, неумение, и грешки, свързани с проявяването на небрежност (54,5%).

5. Мерките за превенция на сестринските грешки и подобряване на качеството на здравните грижи включват повишаване на професионалната квалификация (83,8%), обучение в превенция на грешките (75,5%), подобряване на условията на работа (72,7%), а за 63,3% е необходимо да се подобри организацията на работа.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Безопасността на пациента е неоспорим приоритет в работата на медицинската сестра и задължително условие за постигане на качество на здравните грижи. Това налага системен анализ от страна на здравните мениджъри на допусканите грешки в сестринската практика с цел да се разработят ефективни превантивни мерки като гарант за постигане на безопасна грижа за пациента и подобряване на качеството на здравните услуги.

Благодарност: Това изследване е подкрепено от МОН по Национална програма "Млади учени и пост-докторанти – 2". Втори етап (2024-2025 г.). Допълнително споразумение № 250/01.10.2024 г.

Библиография

1. Добрилова П, Георгиев П. Роля на медицинската сестра в предоставянето на интегрирани грижи в общността. Сборник доклади от Шеста научна конференция с

международно участие: Добри практики в здравните грижи, Враца. ЦМБ, 2023, 83-87.

2. Добрилова П, Маринова П. Роля на медицинската сестра за подобряване качеството на медицинските услуги в условията на пазарна икономика. X международна конференция Съвременният модел на Европейския съюз и мястото на България в него, МВБУ, Бояна, 14-15 юни 2013, 816-820.
3. Закон за съсловната организация на медицинските сестри, акушерки и асоциираните медицински специалисти. Обн. ДВ, бр. 46 от 03.06.2005 г.
4. Наредба № 1/08 февруари 2011 г. за професионалните дейности, които медицинските сестри, акушерките, асоциираните медицински специалисти и здравните асистенти могат да извършват по назначение или самостоятелно. ДВ бр. 15/18.02.2011.
5. Стамболова И. Философия на сестринството и добродетели на медицинската сестра. Сестринско дело, 40, 2008, №1, 13-15.
6. Стефанова К, Добрилова П. Трудности в реализирането на холистичния подход в работата на медицинската сестра в първичната медицинска помощ. Сборник доклади от Трета научна конференция с международно участие „Медико-социални аспекти в здравните грижи“, Враца, 2019. София, ЦМБ, 2020, 22-24.
7. Чанева Г. Качеството на сестринските грижи като приоритет. „Артик 2001“, София, 2008.
8. Шаркова М. Съвременни методи за комуникация с пациенти при възникване на медицински грешки. 2016. <https://mariasharkova.com>
9. Янкова Г, Добрилова П, Аспарухова П и др. Анализ на грешките в сестринската практика. Втора научна конференция с международно участие „Здравето – предизвикателство пред специалистите по здравни грижи“. Сборник доклади, Враца. ЦМБ, МУ – София, 2019, 102-106.
10. Матвейчик ТВ. Сестринские ошибки как угроза безопасности пациентов. Медицинская сестра, 2014, (8), 45-50..

✉ Адрес за кореспонденция:

П. Георгиев
Катедра „Здравни грижи“
Филиал „Проф. Д-р Иван Митев“, към МУ – София
бул. „Втори юни“ № 17
3000 Враца
e-mail: p.m.georgiev@filialvratsa.mu-sofia.bg